

6. Haque A. A. International Crime: In Context and in Contrast. *The Structures of Criminal Law* / ed. by R. A. Duff, L. Farmer, S. Marshall, V. Tadros. New York : Oxford University Press, 2011. pp. 106-133.

7. Heikkilä M. Coping with International Atrocities through Criminal Law: A Study into the Typical Features of International Criminality and the Reflection of These Traits in International Criminal Law. Åbo : Åbo Akademi University Press, 2013. 420 p.

8. Heller K. J. What Is an International Crime? (A Revisionist History). *Harvard International Law Journal*. 2017. Vol. 58, No. 2. pp. 353-420.

9. Hiéramente M. The Myth of 'International Crimes': Dialectics and International Criminal Law. *Goettingen Journal of International Law*. 2011. Vol. 3, Iss. 2. pp. 551-588.

10. Müller L. K. International Crimes and the Right to Punish. *Ratio Juris*. 2019. Vol. 32, No. 3. pp. 301-319.

11. Safferling C. J. M. The Justification of Punishment in International Criminal Law. Can National Theories of Justification be Applied to the International Level? *Austrian Review of International and European Law*. 2000. Vol. 4, Iss. 1. pp. 126-163.

12. Stahn C. A Critical Introduction to International Criminal Law. Cambridge ; New York : Cambridge University Press, 2019. 448 pp.

13. Wise E. M. International Crimes and Domestic Criminal Law. *DePaul Law Review*. 1989. Vol. 38, Iss. 4. pp. 923-966.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-462-0-41>

ПРИНЦИП ПЕРЕДАЧІ ПОВНОВАЖЕНЬ ЯК ЮРИДИЧНА ПІДСТАВА ПРАВОНАСТУПНИЦТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ СТОСОВНО ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ

Куян Михайло Володимирович

аспірант факультету міжнародних відносин

Національний авіаційний університет

м. Київ, Україна

Перспективи набуття Україною членства в Європейському Союзі надають високої актуальності дослідженням проблематики правонаступництва в праві ЄС. Адже набуття державою повноправного членства в ЄС передбачає передавання на користь ЄС частини своїх суверенних прав. Тому важливо розібратися в характері передавання таких прав, їх змісті, видах, обсягах на основі аналізу Договору про

Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (далі – ДЕС і ДФЕС) [1].

За змістом ст.1 Договору про Європейський Союз, держави-члени надають повноваження заснованому ними Союзу для досягнення ними їхніх спільних цілей. Наведене положення має прямий зв'язок із закріпленим у ст. 4 і 5 ДЕС принципом надання повноважень. Визначення на засадничому рівні «надання повноважень» державами-членами Союзу засвідчує, що функціонування Союзу має високий рівень легітимності (джерелом його повноважень є держави-члени) і врегульованості правом. Схематично це можна розуміти як набуття Союзом від держав-членів прав, обов'язків і відповідальності з метою реалізації їх спільних цілей.

У загальному, спільні цілі держав-членів визначено у преамбулах ДЕС і ДФЕС як їх прагнення, зокрема це: досягти зміцнення та зближення економік й заснувати економічний і валютний союз й сприяти економічному і соціальному поступові своїх народів з огляду на принцип сталого розвитку та в контексті завершення формування спільного ринку, зміцнення єдності, захисту довкілля і таким чином забезпечувати поступ у всіх інших сферах, запровадити спільне громадянство, реалізовувати спільну зовнішню та безпекову політику, сприяти вільному рухові осіб й загалом продовжувати процес утворення як ніколи тісного союзу народів Європи, зберігати та зміцнювати мир в свободу.

На відміну від дещо схожої моделі правонаступництва, передбаченої ст. 31 (щодо об'єднання держав) Віденської конвенції про правонаступництво держав щодо договорів [2], за якої, передусім, мають значення наслідки об'єднання держав щодо їх міжнародних договорів, правонаступництво в праві ЄС як передавання державами-членами на користь Союзу своїх суверенних прав більшою мірою схоже до типу публічного правонаступництва (адміністративного по суті), яке в юридичній літературі схематично пов'язують з процедурою передавання (набуття) компетенції від одного суб'єкта владних повноважень до іншого [3].

Види повноважень Союзу визначено у ст. 2 ДФЕС як: виключні повноваження, спільні повноваження Союзу і держав-членів, повноваження Союзу щодо координації, щодо визначення і реалізації спільної зовнішньої та безпекової політики та повноваження підтримки, обсяг та механізми здійснення яких визначаються окремими положеннями договорів щодо кожної сфери.

Надання державами-членами Союзові виключних повноважень означає передачу йому права здійснювати законодавчу діяльність й ухвалювати юридично обов'язкові для акти. Сфери виключних

повноважень Союзу визначено ст. 3 ДФЕС: митний союз; встановлення правил конкуренції для внутрішнього ринку; монетарна політика для держав-членів, валютою яких є євро; збереження морських біоресурсів у рамках спільної політики у сфері рибальства; спільна торговельна політика. Союз має також виключні повноваження щодо укладання міжнародних договорів, якщо це передбачено його законодавчими актами або є необхідним для здійснення ним своїх внутрішніх повноважень.

Таким чином, держави-члени обмежили свої законодавчі функції у відповідних сферах й погодилися на їх реалізацію Союзом. Разом із тим у них залишилося право діяти в цих сферах самостійно лише якщо вони отримали від Союзу належні повноваження (тобто Союз може делегувати їх державам) або для впровадження правових актів Союзу.

Як випливає зі змісту положень ст. 2 ДФЕС, спільні повноваження Союзу і держав-членів у певних сферах держави здійснюються за залишковим принципом: держави здійснюють свої повноваження в обсязі, в якому Союз не застосовує свої повноваження або в якому Союз вирішив припинити здійснення своїх повноважень.

Союз також визначає засади на яких держави-члени здійснюють координацію своєї економічної політики і політики зайнятості, що означає підпорядкованість економічної політики і політики зайнятості держав-членів правилам (засадам, керівним принципам), встановленим Союзом.

Повноваження Союзу щодо визначення та реалізації спільної зовнішньої та безпекової політики й поступове формування спільної оборонної політики означає, що повноваження визначення зовнішньої та безпекової політики вже не є власними повноваженнями держав-членів, – вони передані Союзу, який є незалежним суб'єктом, – суб'єктом права (ст.47 ДЕС). Тож його вже не можна вважати міжнародною організацією, він реалізує свою діяльність через власні повноваження й, як було попередньо нами відзначено, Союз може навіть делегувати державам-членам здійснення певних функцій. Разом із тим Союз допоки не поглинув правосуб'єктність своїх держав-членів. Тож його правонаступництво має обмежений характер і зміст.

Сфери спільних повноважень Союзу і держав-членів визначено ст. 4 ДФЕС. Це досить широкий перелік сфер, який включає: внутрішній ринок; соціальну політику у відповідних аспектах; економічну, соціальну і територіальну єдність; сільське господарство та рибальство (крім збереження біоресурсів); довкілля; захист прав споживачів; транспорт; транс'європейські мережі; енергетику; простір свободи, безпеки та справедливості; спільні проблеми у сфері охорони здоров'я. Разом із тим у Договорах чітко не становлено перелік сфер, які є

компетенцією Союзу, а які належать державам-членам, їх слід з'ясувати, керуючись положеннями ДФЄС, що регламентують відповідні сфери.

Так, наприклад, сфера охорони довкілля (крім збереження морських біоресурсів) належить до спільної компетенції Союзу і держав-членів. Статтею 191 ДФЄС визначено цілі екологічної політики Союзу, яка спрямована на високий рівень захисту. Разом із тим, заходи з гармонізації, що відповідають вимогам охорони довкілля, у певних випадках можуть включати захисні застереження, що дозволяє державам-членам тимчасово відступати від встановлених норм за умови дотримання процедури контролю з боку Союзу.

З іншого боку, Європейський Парламент та Рада, діючи за звичайною законодавчою процедурою та після проведення консультацій з Соціально-економічним комітетом та Комітетом регіонів приймають рішення щодо того, яких заходів слід вживати Союзу, щоб досягти поставлених цілей (ст.192 ДФЄС). Без шкоди окремим заходам, ухваленим Союзом, держави члени фінансують та провадять екологічну політику. Якщо визначені Союзом заходи вважаються непропорційними для держави-члена, то можуть бути застосовані тимчасові відступи та/або держава може отримати фінансову підтримку на реалізацію відповідних заходів від Фонду згуртованості. Крім того, як випливає із змісту ч.4 ст. 191 ДФЄС і Союз, і держави-члени можуть укладати міжнародні угоди з третіми країнами і діяти в різних міжнародних організаціях.

Статтею 6 ДФЄС передбачені також специфічні повноваження Союзу – допоміжні координуючі та додаткові (заходи підтримки) у таких сферах: охорони та зміцнення здоров'я людини; промисловість; культура; туризм; освіта, професійне навчання, молодь і спорт; цивільний захист; адміністративне співробітництво. Юридично обов'язкові правові акти Союзу, ухвалені на підставі положень Договорів стосовно означених сфер, не тягнуть за собою гармонізацію законів або підзаконних актів держав-членів. Умовно означені сфери можна віднести до компетенції держав-членів, однак ці сфери можуть підпадати і під дію спільних повноважень Союзу і держав-членів, а отже постане необхідність гармонізації законодавства держав-членів.

Так, згідно ст. 165 ДФЄС, Союз сприяє розвитку якості освіти, заохочуючи співпрацю між державами-членами та, якщо необхідно, підтримуючи та доповнюючи їхні дії, при цьому повною мірою поважаючи відповідальність держав-членів за зміст навчання та організацію освітніх систем, а також їх культурне та мовне розмаїття. У цій сфері у встановленому порядку ухвалюються заохочувальні

заходи, при цьому виключається необхідність будь-якої гармонізації законів і підзаконних актів держав-членів.

Аналогічно, згідно ст. 168 ДФЄС держави-члени відповідальні за визначення своєї політики в галузі охорони здоров'я, організації та надання послуг охорони здоров'я і медичної допомоги, а Союз доповнює їх політику у сфері громадського здоров'я, профілактики захворювань та хвороб людини, усунення причин небезпеки для фізичного та психічного здоров'я. Проте, у питаннях спільної безпеки у сфері охорони здоров'я Союзом можуть бути встановлені відповідні стандарти безпеки, що означає належність цієї сфери до спільної компетенції Союзу і держав-членів та потребуватиме гармонізації державами-членами свого законодавства.

Отже, принцип надання повноважень, декларує правонаступництво Союзу стосовно держав-членів. Правило щодо залишення за державами-членами повноважень, не наданих Союзу, а також підпорядкування Союзу принципам субсидіарності та пропорційності дають підстави визначити характер правонаступництва Союзу як обмежений, тобто йдеться про часткове правонаступництво.

Література:

1. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (станом на 30.03.2010). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text
2. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів (1978 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_185#Text
3. Бевзенко В.М. Публічне правонаступництво: сутність, процедура та особливості. Адміністративне право і процес. 2014. № 1(7). С.20-36.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-462-0-42>

ЩОДО ПИТАННЯ РОБОЧОГО ЧАСУ У КОНТЕКСТІ ГІДНОЇ ПРАЦІ

Лактіонов Ігор Володимирович

аспірант кафедри трудового права

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Останні економічні тенденції змінили умови праці, зробивши їх більш гнучкими, але водночас створили нові виклики. Серед них –